

16 SEPTEMBER 1915.

AFLEVERING 10.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per jaar / 4.80.

NATUURMONUMENTEN.

ONGETWIJFELD zullen onze lezers met genoeg in de dagbladen gezien hebben, dat de Vereeniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland er in geslaagd is om het Brandven, het Diaconieven en de Duivelsberg bij Oisterwijk aan te koopen. Zij heeft zelfs de voldoening gehad, dat de rentelooze leening nog net eventjes overteekend werd, wat vooral in deze dagen tot dankbaarheid mag stemmen. Indertijd, toen het ging om het Leuvenumsche bosch is dat ook gebeurd en nog al met een zeer aanzienlijk bedrag, maar toen was 't vrede en de leening gaf drie percent.

De waarde van de Oisterwijksche terreinen is door dezen aankoop belangrijk gestegen. Het Choorven en het Tonven of Kolkven liggen nu veilig; het merkwaardig planten- en dierenleven kan er zich ongestoord ontwikkelen. Daarvoor alleen is de aankoop van den Duivelsberg van belang. Ongeschonden hebben we hem niet gekregen, want landweer en militie hebben er allerlei interessante loopgraven en andere oorlogsbouwsels aangelegd, gelukkig alleen in het kaalgehakte stuk, en die graverij heeft ons meteen aanwijzingen verschaft omtrent

de gesteldheid van den bodem. Ook met het Diaconieven mag de Vereeniging gefeliciteerd worden, 't is het mooiste blanke ven uit heel Brabant en Limburg en 't lag, van ons standpunt gezien, heel gevaarlijk voor villabouw. Bovendien is nu ook de veiligheid verzekerd van een zeer charmant klein heistukje vol poeltjes en putten tusschen het Tonven en het Brandven. In den vorigen jaargang heb ik lijsten gegeven van de vogels van dit gebied. Binnenkort hoop ik ook te komen met een uitvoerige plantenlijst. In het Kruidkundig Archief van 1911 vindt men een lijst der planten verzameld op de excursies van de Nederlandsche Botanische Vereeniging (14—15 Mei en 17—21 Juli 1910), in de omgeving van Tilburg en juist voor een groot deel op het Oisterwijksch gebied. Wanneer we daaruit noemen: *Drosera longifolia*, *Corrigiola littoralis*, *Lobelia Dortmanna*, *Erythraea centaurium*, *Scutellaria minor*, *Anagallis tenella*, *Utricularia neglecta*, *vulgaris* en *minor*, *Sparganium minimum*, *Malaxis paludosa*, *Calla palustris*, *Vaccinium Oxycoccus*, *Platanthera bifolia*, *Cirsium anglicum*, *Polygonum bistorta*, *Alisma natans*, *Cladium Mariscus* en *Os-munda regalis*, dan begrijpen de liefhebbers wel, dat daar nog wel meer te verwachten is.

Gelukkig maar, want onze Nederlandsche Flora verarmt bij den dag. Ik had in de vacantie het voorrecht eenige uren door te brengen bij den heer Verstraeten te Weert, den uitnemenden kenner van de flora van den oostelijken Peelrand, den man van de *Isoëtes*, *Spiranthes aestivalis* en de kransbladige karwei en nog zooveel andere merkwaardigheden. Ze zijn er nog wel, maar in steeds geringer aantal, ieder jaar verdwijnen telkens weer de mooiste „Peeltjes” en we zullen ons hard moeten inspannen, om er nog iets te redden van die waarlijk eenige bijzonderheden. Telkens weer zei mijnheer Verstraeten: verdwenen, verdwenen, u had er eerder bij moeten zijn.

Van Weert naar de Duitsche grens achter Nieuw Amsterdam is een groote sprong, maar ik heb hem toch volbracht en op een zonnigen Augustusmiddag rondgedwaald over den voormaligen bodem en langs de voormalige oevers van het verdwenen Zwarte Meer, de eenige groeiplaats van *Calamagrostis Halleriana*, het Veenriet. Ik vrees, dat we die plant wel uit onze Flora's mogen schrappen, het heele terrein is daar vol kanalen, en wijken en greppels. Alles wordt afgegraven, zelfs de bodem van het meer verandert in lange turf en zoo gaat het daar overal in Oost-Drente van Coevorden tot Ter Apel. Binnen vijf en twintig jaar zal overal het woeste veen vervangen zijn door vruchtbaar bouwland. Deze totale verandering van het landschap, alleen door 't menscheijk bedrijf is buitengewoon indrukwekkend. Ik kan niet anders zeggen, dan dat ik het met ontzag, bewondering en ingenomenheid heb aanschouwd. Maar 't is te hopen, dat we toch nog ergens in Overijssel of Drente en liefst ook nog in de Peelstreek een flink brok hoogveen zullen kunnen reserveeren met zijn interessante planten- en dierenwereld en geologische geschiedenis, om het zoo maar eens te noemen. Er is voor de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten nog heel veel te

doen, want Zuid-Limburg is er ook nog en sommige heidelandschappen, brokken duin en strand en merkwaardige brokjes in het Oosten.

De Vereeniging heeft nu ruim tien jaren bestaan. Zij is opgericht den 22sten April 1905 en telde op 1 Januari 1906 eventjes over de honderd leden. Dit nam niet weg dat zij op 25 April 1906, dus pas een jaar oud zijnde, besloot tot den aankoop van het Naardermeer over te gaan en dat kwam in den loop van den zomer in orde. Het duurde tot 1909, eer nieuwe terreinen werden verworven en wel 7 H.A. hooiland en water gelegen in den polder Waal en Burg op Texel. Dit kleine terreintje (de Steert) ligt daar midden in den hooipolder als een toevluchtsoord voor de vogels en vervult die bestemming nog op schitterende wijze.

In het volgend jaar valt dan de aankoop van het Leuvenumsche bosch en het landgoed Hagenau, waarmee een bedrag van meer dan zes ton gemoeid was. Niemand had ooit durven denken, dat in ons kleine landje zoo iets mogelijk kon zijn, maar beide koopen kwamen tot stand en meer dan duizend hektaren Veluwsch bosch bleven zodoende behouden. Juist in deze dagen mogen wij dat wel waardeeren, nu de hoge houtprijzen maken, dat menig jeugdig dennenbosch onder de bijl valt, voornamelijk voor papierhout. Iedereen, die in deze vacantie de Veluwe heeft bezocht, moet wel gemerkt hebben, hoeveel boschjes al geveld waren en er zullen er nog maar al te veel volgen.

In het najaar van 1912 volgt nu de actie voor den aankoop van het eerste stuk der Oisterwijksche vennen, n.l. van Esschenven, Witven en Choorven, waarbij ook nog het Tonven gevoegd kon worden. En onder die bedrijven door verwerft de Vereeniging door schenking alweer zoo'n klein juweeltje op Texel: het broedterrein der Kluiten „de Petten”, waarvan de heer Drijver onlangs in dit Tijdschrift een beschrijving gaf. Ten slotte hebben we dan op 1 September 1915 den aankoop van nog meer terreinen bij Oisterwijk: Diaconieven, Brandven en Duivelsberg.

De Vereeniging bezit thans dus:

1. Het Naardermeer.	groot ruim 700 H.A.
2. Het Leuvenumsche Bosch.	640 "
3. Het landgoed Hagenau	374 "
4. Bosschen en vennen bij Oisterwijk.	300 "
5. Terreinen op Texel	samen 12 "

Bovendien bekostigt zij de bescherming van de Noordwestplaat bij Rottum en bevordert zij ook middellijk nog hier en daar het behoud van zeldzame planten of de bewaking van broedterreinen. Alles met alles mag gezegd worden dat zij in de tien jaren van haar bestaan nog al aardige resultaten heeft verkregen. We mogen werkelijk benieuwd zijn naar wat de volgende tien jaren zullen brengen.

Natuurlijk is het ledental gaandeweg grooter geworden, maar, merkwaardig genoeg niet in evenredigheid met den omvang van het werk. Het bedrag der

jaarlijksche contributies is te klein in vergelijking met de groote kapitalen, die met de verwerving der terreinen gemoeid zijn geweest. Weliswaar is de Oisterwijksche leening renteloos, maar zij moet toch afgelost worden en voor de eerste leeningen is ieder jaar behalve de aflossing nog 3 % rente te betalen, en dat valt vooral moeilijk voor Leuvenum en Hagenau, die kunnen zichzelf niet bedruipen, maar moeten gesteund worden uit de jaarlijksche contributie.

Toen we van de week eens aan het tellen gingen, bleek dat op 't oogenblik de contributies f 9475 'sjaars bedragen en toen zeiden we: Kijk, hoe aardig zou 't zijn, als we nog dit jaar de tienduizend vol kregen. Laat ons nog eens extra moeite doen, om leden te werven of om van sommige leden te verkrijgen, dat zij hun contributie verhoogen; een dikke vijfhonderd gulden moet toch gauw gevonden zijn. Wel we zijn druk aan den gang. Wie helpt ook een handje, om het te brengen tot de vijf cijfertjes?

JAC. P. THJSSE.

VOGEL WAARNEMINGEN.

II

ONDERD acht en twintig nesten had ik al gevonden, mijn twee vrienden ongeveer net zooveel en nog was er geen klauwier bij. Wel was 't pas 29 Mei, net de goede tijd, maar zooals het vaak gaat, een mensch wordt gauw ongeduldig.

Ook moesten we dan toch de dieren zelf zien, verleden jaar zag je ze overal, nu nergens.

Eén had ik er al gehoord, twee gezien, allebei omstreeks midden Mei, meer was blijkbaar niet noodig.

's Avonds ging ik voor de zooveelste keer uit met twee jongens uit het dorp, de één van een welgestelden landman, de ander van den koddebeier.

Een merel had in een wilg een nest gemaakt vlak naast een kneutje, dat in een boksdoorn op 5 eieren zat te broeden; een leeuwerik met 4 eieren, een andere met 2 jongen, nog een andere met 2 jongen en één ei en een vierde met 5 eieren hadden we achtereenvolgens met een bezoek vereerd en zoo waren we langzamerhand verzeild geraakt in een mooi, dicht esschenboschje, aan weerszijden van een zandweg, waar we van 't jaar nog heelemaal niet waren geweest. De jongens stelden voor, 't er nog bij te nemen. Ik had er eerst weinig zin in, want ik moest eigenlijk al thuis zijn, maar toen ze bleven aandringen, gaf ik toe.

't Begin was goed. We waren nauwelijks aan den slootkant, of we hadden al een zanglijster met 5 groote buikige eieren en toen we het boschje uit waren, stonden we alle drie te springen van plezier, want we hadden 2 mooie klauwier-nesten, allebei met 2 eieren. Daar konden we weer plezier van beleven. Ze